

КОМПЛАЄНС-ФУНКЦІЯ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

МОЖАРОВСЬКИЙ Микита Юрійович - аспірант кафедри господарського права, трудового права та цивільно-правових дисциплін ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Київ)

УДК 346.3

DOI 10.32782/NP.2021.2.25

В статті аналізуються зміст і методи реалізації комплаєнс-функції, як ефективного інструмента запобігання та мінімізації корупційних ризиків, конфлікту інтересів, невідповідності стандартів або порушення законодавства суб'єктом господарювання.

Ключові слова: комплаєнс, комплаєнс-система, комплаєнс-функції, комплаєнс-риски, комплаєнс-норми, комплаєнс-контроль, суб'єкт господарювання.

Постановка проблеми у загальному вигляді

Зміни, що постійно відбуваються у світовій економіці, об'єктивно впливають на стан суб'єктів господарювання і в Україні. До таких змін можна віднести не лише ті, що лежать в основі геополітичних потрясінь та економічних санкцій, а й ті, що виникають на фондових і сировинних ринках як наслідок перших. Крім зазначеного, слід мати на увазі і доволі розповсюджену позицію всіх зацікавлених осіб (стейкхолдерів), що велике значення має і недосконалість правового забезпечення функцій внутрішнього контролю суб'єктів господарювання [1; 2]. Такі суб'єктивні та об'єктивні фактори впливають на ліквідність суб'єктів господарювання, наслідком чого можуть бути як майнові та репутаційні збитки на всіх рівнях організації процесу ведення господарської діяльності, так і визнання суб'єкта банкрутом.

Частково зневілювати негативні фактори впливу може принципово новий підхід до за-

безпечення внутрішнього контролю в системі суб'єктів господарювання шляхом виокремлення комплаєнсу. Це очікувано сприятиме підвищенню ліквідності для всіх зацікавлених осіб (стейкхолдерів) та відповідатиме принципам, що розроблені Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [3]:

- 1) захист прав акціонерів;
- 2) рівне ставлення до акціонерів;
- 3) визнання передбачених законом прав зацікавлених осіб;
- 4) інформаційна відкритість;
- 5) ефективний корпоративний контроль і підзвітність правління перед акціонерами.

Забезпечення дієвої комплаєнс-функції має слугувати основою для неухильного дотримання чинного законодавства, правил та стандартів ведення бізнесу відповідно до окремої галузевої приналежності, а також прав і обов'язків, що знаходять своє відображення у таких фундаментальних поняттях, як справедливість (корелює з принципами 1 і 2), відповідальність, (корелює з принципом 3), прозорість і доступність інформації (корелює з принципом 4) та підзвітність керівному органу (корелює з принципом 5).

Зв'язок вказаної проблеми із важливими науковими та практичними завданнями

Значення та практична придатність комплаєнсу для впорядкування відносин у сфері господарювання є предметом обговорення науковців та практиків останнім часом.

Слід зазначити, що основним напрямком такого обговорення є увага, яка має бути приділена визначенню двох основних понять. Перше з них має охоплювати обсяг правомочностей співробітників комплаєнс-департаментів, щодо визначення сфери ризиків, які підпадають під контроль останнього. До другого, з чим погоджується переважна більшість стейкхолдерів, – визначення організаційно-правової межі посадових прав співробітників департаменту внутрішнього контролю та частково схожих за своїми функціями департаментів (департаменту), що має право проводити внутрішньогосподарський аудит діяльності власного суб'єкта господарювання. Не підлягає сумніву, що зазначене має пряме та безпосереднє відношення до функцій комплаєнс. Разом з тим не слід забувати, що вищезазначений розподіл має базуватись на особливостях галузевої належності як основного критерію, що визначає межу такого видового розподілу.

З огляду на зазначене, **метою** цієї статті є дослідження головних структурних елементів комплаєнс-функції, що спрямоване на підвищення ліквідності суб'єктів господарювання шляхом невілювання суб'єктивних на об'єктивних ризиків при здійсненні суб'єктом господарювання своєї діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми

Сьогодні в Україні щодо проблеми впровадження функцій комплаєнсу у сфері господарювання наукові дослідження практично відсутні. Окремим питанням запровадження зазначеного субінституту були присвячені роботи ряду вітчизняних та зарубіжних вчених, переважно представників економічної науки та менеджменту, таких як: О. Алешина, М. Алешин, В. Гелеверя, М. Хуторна, Ю. Бондаренко, О. Овсієнко, Ю. Беляєв, А. Терехова, Д. Копитін, О. Пустовалова, О. Данілін, О. Карпович, Ю.Трунцевський, Н. Сметаніна, Д. Попова та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Структурування комплаєнс-функцій має забезпечити системний підхід до дієвої організації комплаєнс-контролю у суб'єкта господарювання різних організаційно-правових форм та дозволить уникнути дублювання розподілу посадових обов'язків співробітників комплаєнс департаменту та співробітників, що мають забезпечувати внутрішній аудит.

Вирішення цього важливого питання має базуватись на підходах щодо:

1) визначення виключного переліку обсягу правомочностей комплаєнс-контролерів;

2) опрацювання методології, що має лежати в основі побудови комплаєнс-функцій;

3) визначені структури комплаєнс (напрями виключного контролю; напрями перехресної відповідальності; напрями високоалеаторних зон внутрішнього контролю виключні зони внутрішнього аудиту та виявлення зон високої алеаторності, що мають бути предметом уваги як внутрішнього комплаєнс-контролю, так і внутрішнього аудиту;

4) визначення на законодавчому рівні переліку суб'єктів, що мають здійснювати контроль та нагляд якісних показників роботи комплаєнс-департаменту;

5) визначення того переліку заходів, що можуть бути покладені на суб'єкт господарювання при неефективному здійсненні комплаєнс-контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження і обґрунтування отриманих наукових результатів

Оксфордський словник англійської мови наводить наступне визначення зазначеного терміна: «комплаєнс» – діяльність, що відповідає встановленим вимогам чи вказівкам, або ж покора (англійською – compliance is an action in accordance with a request or command, obedience) [4].

Міжнародна асоціація комплаєнсу (International Compliance Association) визначає поняття «комплаєнс» як здатність діяти відповідно до закону, набору правил та норм

або встановлених вимог та внутрішніх процедур [5, с. 113].

Системний підхід як базис структурування комплаєнс-функції.

Важливість комплаєнс-функції для суб'єкта господарювання стає все більш важливою на тлі зростання тиску з боку контролюючих органів. Як зазначив Данілін О., про суттєве значення комплаєнса у сучасному економічному житті свідчить те, що на Всесвітньому економічному форумі у швейцарському Давосі серед чотирьох сфер, покращання яких дозволить прискорити зростання як світової, так і національних економік, експерти назвали скорочення бюрократії, боротьбу з корупцією, спрощений доступ до фінансування та кредитів, а також активне застосування комплаєнс-практики [6].

Функція комплаєнс як ефективний інструмент мінімізації комплаєнс-ризиків є ключовою в управлінні сучасним бізнесом, і не тільки фінансовими інститутами, а й організаціями реального сектора економіки [6].

Визначення змісту функції комплаєнс має декілька поглядів, що знайшли своє відображення у науково-методичній літературі.

Так, Ю. Бондаренко визначає зміст функції комплаєнс як невід'ємну частину корпоративної культури компанії, за якої виконання кожним співробітником своїх посадових обов'язків, включаючи прийняття рішень на всіх рівнях, має відповідати стандартам законності та сумлінності, встановлених компанією для ведення своєї діяльності [7, с. 32].

На думку О. Овсієнка, сутність комплаєнсу розкривається в його функціях:

- управління ризиками;
- підвищення рівня капіталізації бізнесу;
- зростання доходності й ринкової вартості акцій;
- дисциплінування менеджменту й найманих працівників;
- забезпечення лояльності стейкхолдерів;
- оновлення стратегії компанії;
- отримання додаткових конкурентних переваг;
- створення ефективних норм господарської поведінки [8, с. 182-183].

У той же час Ю. Беляєв пропонує власний підхід у визначенні комплаєнс-функції як безперервну та специфічну діяльність з виявлення випадків і фактів невідповідності законам і вимогам, нормативно-правовим актам, ринковим стандартам і внутрішнім документам організації, у тому числі, що стосуються вибудовування системи корпоративного управління [9, с. 48].

Близьким за своїм змістовним навантаженням можна вважати визначення яке запропоноване А. Тереховою та стосується комплаєнс-системи, під якою пропонується розуміти комплекс вбудованих у бізнес-процеси корпорації видів внутрішнього контролю в розрізі людей, технічних засобів і документів, встановлених для дотримання зовнішніх і внутрішніх нормативів і вимог [10, с. 30].

Таке визначення спонукає до розуміння комплаєнс-системи як складової частини внутрішнього контролю та одночасно може розумітись як управлінська функція суб'єкта господарювання.

Слід мати на увазі, що, на відміну від закріпленої на законодавчому рівні в економічно розвинених країнах функції «комплаєнс», в Україні це поняття виключно використовується як привнесене великими іноземними бізнес-компаніями.

Реалізація цієї функції покладається на суб'єктів, що мають приблизно однакові завдання, проте носять різну назву. Найбільш розповсюдженими, що вживаються в бізнес-середовищі та відносяться до назви структурної одиниці суб'єкта господарювання, є підрозділи, що реалізують цю функцію і носять назву «комплаєнс» або «комплаєнс-контроль», а фахівці, що безпосередньо задіяні у виконанні такого виду контролю, носять назву комплаєнс-менеджер, комплаєнс-офіцер, комплаєнс-контролер, комплаєнс-чемпіон, комплаєнс-амбасадор та також інші за схожістю функціональних обов'язків назви.

Структурування комплаєнс-функції може знаходитись в основі застосування системного підходу, що має передбачати відповідність вимогам комплаєнс-функції як загально законодавчих норм, так і норм галузевого спрямування.

Структурування комплаєнс-функції може бути умовно поділено на групи, що включають організаційні, процедурні та технологічні особливості. Таким чином, можна виділити наступні основні елементи системи комплаєнс:

1. Організаційні елементи системи комплаєнс (організаційна структура);
2. Застосування інформаційних систем і інформаційних технологій в області комплаєнсу;
3. Подання звітності з питань комплаєнсу (менеджменту компанії та державним організаціям);
4. Типи комплаєнс-контролю, які використовуються в основних бізнес-процесах;
5. Комплаєнс-політики та процедури;
6. Розподіл конкретних функцій і комплаєнс-ризиків на рівні керівництва та менеджменту;
7. Сфери застосування комплаєнс-процедур / галузі регулювання;
8. Наявність експертів по комплаєнс і контролерів робочого процесу;
9. Моніторинг змін правил і норм комплаєнсу та прийняття сучасних заходів;
10. Впровадження комплаєнс культури в роботу компанії шляхом проведення тренінгів та навчання співробітників;
11. Наявність аудиту комплаєнсу та процедур самооцінки;
12. Карта ризиків комплаєнсу, оцінка цих ризиків і аналіз можливого впливу на діяльність компанії.

Ми не виключаємо, що окремі складові функції комплаєнс можуть бути зазначені шляхом імперативного припису в нормативно-правовому акті.

Такі структурні складові можуть бути зазначені для суб'єкта господарювання будь-якої галузі економіки, тобто актуальні комплаєнс-функції можуть знаходитись у прямій залежності від галузі економіки, до якої відноситься суб'єкт господарювання.

Так, пропонуємо виділити наступні уніфіковані комплаєнс складові умовно поділивши їх на два типи в залежності від специфіки діяльності суб'єкта господарювання:

1. *Комплаєнс складові актуальні для будь-якого виду суб'єкта господарювання:*

- облік і звітність, надання фінансової звітності;
- податкове законодавство;
- корпоративне право та закон про компанії;
- трудове законодавство.

2. *Комплаєнс складові актуальні певному спрямуванню:*

- протидія відмиванню коштів та валютний контроль;
- митне законодавство;
- банківське законодавство;
- екологічні норми;
- антимонопольне законодавство;
- законодавство про ринок цінних паперів і виробничих фінансових інструментах;
- страхове законодавство;
- вимога лістингу та бірж;
- технічні стандарти та норми;
- протидія шахрайству;
- державна таємниця, персональні дані;
- захист прав споживачів;
- правила професійних асоціацій;
- правила забезпечення безпеки.

Перелік галузей законодавчих вимог, які поширюються на організацію, можна сформулювати в залежності від:

- організаційно-правової форми суб'єкта господарювання;
- місця офіційної реєстрації суб'єкта господарювання;
- юрисдикції здійснення суб'єктом господарювання діяльності;
- наявності реєстрації суб'єкта господарювання на фондовій біржі та наявності випущених облігацій;
- підлеглості суб'єкта господарювання спеціальному регулюванню (наприклад, законодавству про банки та банківську діяльність);
- максимальної суми штрафів, сплачених суб'єктом господарювання;
- наявності регулюючих норм, які повинен дотримуватись суб'єкт господарювання щодо наявності вимог до організаційної структури, процесів та методології функції комплаєнс;
- наявності регулюючих норм, які повинен дотримуватись суб'єкт господарювання щодо вимог до звітності. Регулюючого органу, якому необхідно подавати звітність;

- процедур, включених до процесу прийняття рішень суб'єктом господарювання, пов'язаних з оцінкою комплаєнс-факторів, наприклад, проведення спеціальних перевірок та консультацій;

- наявності у суб'єкта господарювання філій, представництв чи дочірніх підприємств;

- регіонального розташування філій, представництв та дочірніх підприємств;

- наявності у філій та дочірніх підприємств права прийняття самостійних бізнес-рішень;

- кількості співробітників, що працюють на підприємстві;

- кількості співробітників, залучених до процесу прийняття рішень.

До будь-якого суб'єкта господарювання незалежно від організаційно-правової форми чи галузі економіки можуть бути застосовані уніфіковані комплаєнс-складові, які включають вимоги до:

- впорядкування внутрішніх правил та внутрішніх інструкцій діяльності суб'єкта господарювання;

- впровадження кодексу поведінки працівника на основі загальноприйнятих моральних та етичних норм;

- висвітлення та ознайомлення із загально прийнятими прикладами розповсюджених практик, а також висвітлення найбільш дієвих власних бізнес-практик.

Слід звернути увагу на те, що якщо на законодавчому рівні не конкретизовані елементи, що поширюються на суб'єкта господарювання конкретної галузі економіки то такі необхідні елементи мають бути предметом розробки та впровадження керівним органом з метою підвищення ефективності комплаєнс-функцій.

Структуризація комплаєнс-функцій.

Характерні особливості, що впливають на розмір підприємства, та специфіка управління таким підприємством має безпосередній вплив на концептуальні засади розробки комплаєнс-відносин, комплаєнс-комунікацій, що реалізується через нестандартний, чітко визначений шлях підпорядкування. Такий вид комплаєнс-комунікації притаманний суб'єктам господарювання – великим підприємствам та в літературі знаходять своє визначення як централізована та децентралізована функції комплаєнс [6], що

передбачає чіткий розподіл відповідальності функції комплаєнс та інших підрозділів.

Середнім та малим підприємствам більше підходить комплаєнс-комунікація «горизонтальної» побудови.

Так, як зазначають О. Данілін та А. Пустовалова, фахівці комплаєнс можуть знаходитися в безпосередньому підпорядкуванні у керівника комплаєнс (централізована система) або в непрямому підпорядкуванні у керівника бізнес-підрозділом (децентралізована система) в залежності від виду діяльності, кількості персоналу та географічного положення [6].

Актуальним, у сучасних умовах, є нормативно-правове визначення назви посади комплаєнс-менеджера та відповідного внесення до офіційного переліку професій в Україні.

Оскільки на сьогодні в Україні практично не існує теоретичних розробок з питань комплаєнсу, то, перш за все, слід звернути увагу на вивчення позитивного досвіду економічно-розвинутих країн, що успішно застосовують комплаєнс у сфері господарювання.

Також слід приділити увагу практичному досвіду, що вже мають вітчизняні юридичні особи, які застосовують цей інструментарій.

Проведений аналіз сучасної практики застосування комплаєнсу свідчить про наявність двох основних підходів до його організації.

Перший – базується на пріоритетній увазі керуватись нормами і правилами, визначеними законами та підзаконними актами, які імперативно вимагає закон і носить назву юридичний комплаєнс. Такий підхід передбачає контроль на відповідність діяльності господарюючого суб'єкта відповідним стандартам і правилам, що діють на території України та за її межами при здійсненні міжнародної діяльності в різних юрисдикціях. При цьому міжнародна діяльність має враховувати регуляторні норми та особливості норми звичаєвого права.

Другий – тлумачиться як розширений комплаєнс та базується на обов'язковому виконанні вимог закону, а також виконанні вимог актів саморегульованих організацій (СРО), стандартів галузі, локальних норма-

тивних актів, відповідність кращим практикам, що має назву юридичний та етичний комплаєнс. Як зазначає Д. Копитін цей підхід означає не тільки правомірне, а й етичне ведення бізнесу, тобто здійснення підприємницької діяльності відповідно до правил, прийнятих у відповідній галузі, та внутрішньо-корпоративними нормами [11]. В даному випадку можна казати про комплаєнс культуру.

Розуміння комплаєнс-функцій інколи знаходить своє відображення в тому, що норму права простіше обійти аніж виконати. На жаль, таке розповсюджене є примітивним розумінням комплаєнс-функції, яке в економічно розвинутих країнах не сприймається та є застарілим. «...Недостатнє дотримання вимог серйозно підриває репутацію корпорацій, зводячи к нулю в процесі цього значну частку вартості компанії. Тому Compliance з неминучого зла став для компанії новим джерелом вартості ... При цьому, чим суворіше принципи, яких дотримується компанія, тим привабливіше вона в очах потенційних інвесторів» (Дж. Маес) [12, с. 57].

Також, слід мати на увазі, що комплаєнс-функції здійснюються відповідно до комплаєнс-програми, що відбиває плановану діяльність комплаєнс-функції:

- впровадження та перевірка політик і процедур;
- оцінка та управління комплаєнс-ризиками;
- перевірка на відповідність вимогам комплаєнсу;
- підвищення кваліфікації та проведення комплаєнс-тренінгів співробітників та має відповідати конкретним вимогам суб'єкта господарювання.

Одним з основних завдань комплаєнсу є запобігання тих негативних наслідків, що можуть виникнути при застосування внутрішнього контролю або при виявленні порушень зовнішніми контролюючими органами. Головним завданням працівників комплаєнс-департаменту є запобігання порушень в роботі підприємства. Такі департаменти знаходять широке застосування в економічно-розвинутих країнах та все частіше застосовуються у структурі підприємств різних організаційно-право-

вих форм. У деяких країнах, наприклад США, Ірландія, ПАР навіть створюються професійні спілки комплаєнс-менеджерів. Як зазначає Карпович О.Г. на сьогодні в організації корпоративного комплаєнсу та етики (Society of Corporate Compliance and Ethics – SCCE) нараховується 9400 членів більш ніж у 30 країнах, і ця кількість швидко зростає. Міжнародним об'єднанням професіоналів у даній сфері є International Compliance Association (далі – ICA) – компанія, створена у Великобританії у 2001 році. Вона представлена більш ніж у 50 юрисдикціях, має регіональні представництва у Дубаї і Сінгапурі і нараховує понад 10 тис. учасників, які обмінюються інформацією і досвідом на базі ICA [13, с. 87].

Комплаєнс-програми не тільки не збільшують кількість правил і регламентацій, а й допомагають зменшити набір регламентів, що встановлюються державою для бізнесу. Ефективними комплаєнс-програми роблять її інструменти – це аудит, розслідування, заохочення, механізми анонімних повідомлень, підвищення кваліфікації, етичні норми, оцінка ризиків і зворотній зв'язок із керівництвом [14, с. 267].

Разом з тим, існують види комплаєнса, які є актуальними для будь-якого суб'єкта господарської діяльності. Це комплаєнс на відповідність нормам корпоративного, трудового, адміністративного права, податкового законодавства, дотримання вимог ведення бухгалтерського обліку та звітності. До різновидів спеціального комплаєнсу, що пов'язується із діяльністю у специфічних сферах господарювання можна віднести комплаєнс-вимоги на дотримання митного, банківського, страхового, антимонопольного законодавства; екологічні норми; законодавство про ринок цінних паперів і похідних фінансових інструментів, протидія шахрайству, відмиванню грошових коштів та валютний контроль та т.ін.

Усе це дає можливість для висновку про те, що впровадження комплаєнс-функції може забезпечувати сталий розвиток будь-якого суб'єкта господарювання шляхом невілювання різноманітних ризиків та підвищення якості корпоративної культури в управлінні бізнесом.

Так, серед *переваг* комплаєнс-функції, що запроваджує суб'єкт господарювання, можна виділити наступні:

1) запобігання та мінімізація фінансових втрат, банкрутства та санкцій стосовно компаній з боку українських і зарубіжних регуляторів;

2) налагоджена система виявлення та запобігання явищ шахрайства, корупції та іншого роду загроз бізнесу;

3) збереження та розвиток ділової репутації суб'єкта господарювання.

4) підвищення ефективності діяльності, збільшення конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та вартості корпорації.

У свою чергу, суб'єкти господарювання, які не запроваджують комплаєнс, можуть мати *негативні наслідки*, що полягатимуть у наступному:

1) потенційні санкції регулятора та/або контролюючих органів;

2) висока вірогідність витрат на юридичне супроводження пов'язане з представництвом та захистом інтересів на час проведення розслідування;

3) висока вірогідність негативних наслідків репутаційних ризиків;

4) висока вірогідність зниження ліквідності підприємства та можливе банкрутство.

Вважаємо, що в Україні є нагальна необхідність на рівні законодавчого закріплення впровадити досвід економічно розвинутих країн в частині запровадження функцій комплаєнсу для суб'єктів, що здійснюють господарську діяльність.

Є всі підстави зробити висновок про те, що функція комплаєнс як ефективний інструмент управління та невілювання різного роду економіко-правовими ризиками може застосовувати суб'єктами господарювання з власної ініціативи як інструмент підвищення ліквідності суб'єкта господарювання, що, у свою чергу, становить пряму зацікавленість власників, управлінського апарату, держави та всіх стейкхолдерів.

Особливості комплаєнс-комунікації передбачають деяке перетинання сфер на які мають спрямовувати свою увагу комплаєнс-менеджери. Зазначене може мати місце, коли:

- інструкції прямо передбачають перетинання зон відповідальності комплаєнс-менеджерів;

- у випадках виявлення непередбачуваних ризиків, що не були віднесені до зони відповідальності конкретного комплаєнс-менеджера;

- у випадках безпосереднього упущення, коли комплаєнс-інструкції не врахували зони відповідальності за очевидні комплаєнс-ризиків;

- у випадках, коли зона відповідальності формально розподіляється між топ-менеджментом;

- коли відповідальність за ризиків не базується на чіткому розумінні посадових інструкцій комплаєнс співробітників та функцій керівника комплаєнс-департаменту;

- зазвичай відповідальність покладається на фінансовий департамент, юристів, керівників і фахівців з комплаєнсу;

Так, можна виділити два підходи та визначити різницю між централізованою та децентралізованою комплаєнс-функціями.

1. Централізований підхід:

- один керівник комплаєнсу несе відповідальність за роботу всієї комплаєнс-функції, незалежно від галузі застосування комплаєнс-процедур.

Централізація означає:

- комплаєнс-контролери знаходяться у підпорядкуванні у менеджерів бізнес-одиноць;

- менеджери бізнес-одиноць несуть повну відповідальність за прийняття бізнес-рішень, що стосуються комплаєнсу та постановки завдань для керівника комплаєнсу;

- керівник комплаєнсу несе повну відповідальність за ефективність роботи системи комплаєнс та її втілення.

2. Децентралізований підхід:

- керівник комплаєнсу несе відповідальність за один чи декілька компонентів системи комплаєнс, таких як AML, FCPA, SOX¹ та т. ін.

¹ AML - Anti-money laundering - система законів про запобігання відмиванню коштів, отриманих незаконним шляхом і фінансування тероризму; FCPA - Foreign Corruption Practices Act - екстериторіальний закон США про боротьбу з корупцією, визначає систему боротьби з корупцією за кордоном для громадян США; SOX - Sarbanes Oxley Act - закон США визначає вимоги ведення бухгалтерського обліку та внутрішніх контролів для коректного відобра-

- за комплаєнс у галузі оподаткування / обліку безпосередньо відповідає головний бухгалтер / керівник профільних підрозділів;

- за комплаєнс у галузі корпоративного / господарського права безпосередньо відповідає керівник юридичної служби;

- за комплаєнс у галузі трудового законодавства безпосередньо відповідає менеджер по управлінню персоналом / керівник операційного підрозділу;

- кожен з керівників несе відповідальність за аналіз ризиків, політик і процедур на місцях, обізнаність персоналу;

- керівники знаходяться у безпосередній взаємодії зі всім керівництвом;

- для кожного керівника комплаєнс є додатковою функцією.

Усе вищезазначене нами дозволяє зробити наступні **висновки**:

Застосування *комплаєнс* має передбачати підпорядкованість суб'єкта господарювання ряду норм, що знаходять своє відображення у законах, підзаконних нормативних актах, вимогам галузевій відповідності, актах саморегульованих організацій, локальним корпоративним актам та слідувати прикладам кращих практик (етико-моральних, спрямованих на забезпечення соціального благополуччя та integrity).

Використання суб'єктом господарювання *комплаєнс-системи* актуалізує функцію внутрішнього контролю та стабілізує діяльність юридичної особи у переважній більшості напрямків за рахунок підвищення її ліквідності.

Комплаєнс-функція як функція внутрішнього контролю становить загально прийнятті управлінські елементи у їх послідовності: *планування => організація => регулювання => контроль* та в цілому забезпечує внутрішній контроль суб'єкта господарювання.

Дія комплаєнс-функції полягає в аналізі та впровадженні норм, яким підпорядкована діяльність суб'єкта господарювання, у конкретний результат, що відповідає конкретному напрямку комплаєнс-контролю на відповідність таким нормам, як-от: трудовому,

ження фінансового стану компанії [Foreign Corrupt Practices Act. URL: <https://www.sec.gov/spotlight/foreign-corrupt-practices-act.shtml>]

антимонопольному, податковому, антикорупційному та ін.

Особливості організації суб'єкта господарювання, які характеризуються її організаційною структурою, організаційно-правовою формою, специфічними напрямками діяльності та юрисдикційною приналежністю впливають на *форми реалізації комплаєнс-функцій*. Такі форми можуть відрізнятися залежно від повноти та субординаційної визначеності впровадження комплаєнс-контролю.

Література

1. Алешина Е.И. Стоимостно-ориентированная концепция реструктуризационного контроллинга // Инженерный вестник Дона, 2012, №4 URL: ivdon.ru/magazine/archive/n4p2y2012/1365

2. Алешина Е.И., Алешин М.М. Управление интегрированными бизнес-группами в строительном комплексе в условиях реструктуризации: монография.- Ростов н/Д: Рост. Гос. строит. ун-т, 2013. - 163 с.

3. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ta-rozvitku>

4. Оксфордський словник англійської мови. URL: <https://oxforddictionaries.com>

5. Гелеверя В. В., Хуторна М. Е. Організація ефективної системи комплаєнс-контролю в банку. Фінансовий простір. 2015. № 2 (18). С. 113–119.

6. Данилин О. Комплаєнс-функция в современной организации: создание, структурирование и оценка / О. Данилин, Е. Пустовалова // Внутренний контроль в кредитной организации. 2010. № 3. URL : <http://www.int-comp.org/attachments/Danilin-Pustovalova-Compliance-Function.pdf>

7. Бондаренко Ю. Эффективное управление compliance-рисками: системный подход и критический анализ // Корпоративный юрист, 2008, №6. С. 31–34.

8. Овсієнко О.В. Комплаєнс у бізнес-адмініструванні та його роль у створенні ефективних норм господарської поведінки. Економічний простір. 2018. № 134., с. 182–183

9. Беляев Ю.К. Применение инструментов комплаєнс-контроля для оптимизации

АНОТАЦІЯ

У статті аналізується зміст та методи реалізації комплаєнс-функції, як ефективного інструменту для попередження та мінімізації корупційних ризиків, конфлікту інтересів, невідповідності стандартів чи порушення законодавства суб'єктом господарювання.

Ключові слова: комплаєнс, комплаєнс-система, комплаєнс-функції, комплаєнс-ризиків, комплаєнс-норми, комплаєнс-контроль, суб'єкти господарювання.

корпоративного управління фармацевтичеськими компаніями// Известия УрГЭУ, 2013, №1 (45). С. 45-50

10. Терехова А.Г. Трансформация комплаєнса и риск-менеджмента в системе внутреннего контроля. Внутренний контроль в кредитной организации. 2011. № 1. С. 28-32

11. Копытин Д. Что такое compliance, или играем по правилам. URL: <http://www.kadrovik.ru/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1>

12. Юристы в зоне риска: юридическая функция в корпорации сквозь призму риск-менеджмента / Сборник, отв. ред. Е. Пустовалова, О. Данилин – М.: Волтерс Клавер, 2008. 192 с.

13. Карпович О.Г. Серьезные экономические преступления XXI века. Опыт противодействия им в Великобритании, России и США : моногр. / О.Г. Карпович, Ю.В. Трунцевский ; вступ. слово Н.Д. Ковалёва. М. : ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2013. С. 87, 88, 90, 91. 14, с. 267

14. Сметаніна Н.В., Попова Д.І. Значення впровадження комплаєнс-програм для зростання прозорості // // Часопис Київського університету права. 2018. № 3. С. 266–269.

Mykyta Mozharovskyyi.

**BUSINESS ENTITY'S COMPLIANCE
FUNCTION: THEORETICAL AND LEGAL
RESEARCH**

The modern sector of real economy is increasingly using compliance as an effective control tool.

The compliance function has proven its efficiency internationally. The study represents compliance functions by structuring different organizational and legal forms for enterprises. Particular attention is paid to increasing liquidity through the use of compliance.

In the article analyzed the content and methods of compliance function implementation. The compliance function is considered as a tool to prevent corruption risks, conflicts of interest situations, non-compliance with standards or violations of the law by business entity.

The content of the compliance function is researched from the standpoint of different approaches. Emphasis is placed on insufficient theoretical elaboration of compliance.

The author notes that ensuring of effective compliance function should serve as a basis for strict compliance with applicable laws, rules and standards of doing business in accordance with a particular industry, as well as rights and responsibilities, which are reflected in such fundamental concepts as justice, responsibility, transparency and accessibility of information and accountability to the governing body. The experience of using compliance (foreign and domestic) provided the Author with background to identify the main approaches to the organization of the compliance function. These approaches can be referred to as minimum compliance and compliance culture.

In the article researched the benefits of using compliance for businesses and the possible consequences of not implementing it.

It is concluded that the compliance system is an integral part of internal control which can also be understood as a management function of the entity.

The compliance function as an effective tool for managing and avoiding various economic and legal risks can be used by businesses on their own initiative as a tool to increase the liquidity of business entity, which in turn is of direct interest to shareholders, management, government and all stakeholders.

Keywords: compliance, compliance system, compliance functions, compliance risks, compliance requirements, compliance control, business entities.